

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

•Kmetovalec• izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 60 K, na $\frac{1}{2}$ strani 40 K, na $\frac{1}{4}$ strani 20 K, na $\frac{1}{8}$ strani 10 K in na $\frac{1}{16}$ strani 6 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 18. V Ljubljani, 30. septembra 1910. Letnik XXVII.

Obseg: O ognja varni slamnati strehi. — Hlevski gnoj. — Ravnanje s hlevskim gnojem na gnojišču. — Gnojnica. — Množina in kakovost letošnjega vinskega pridelka in njega naprava. — Nekaj podatkov, ki naj se upoštevajo pri normalnih porodih govodi. — Kmet Žužek. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Tržne cene. — Inserati.

O ognja varni slamnati strehi.

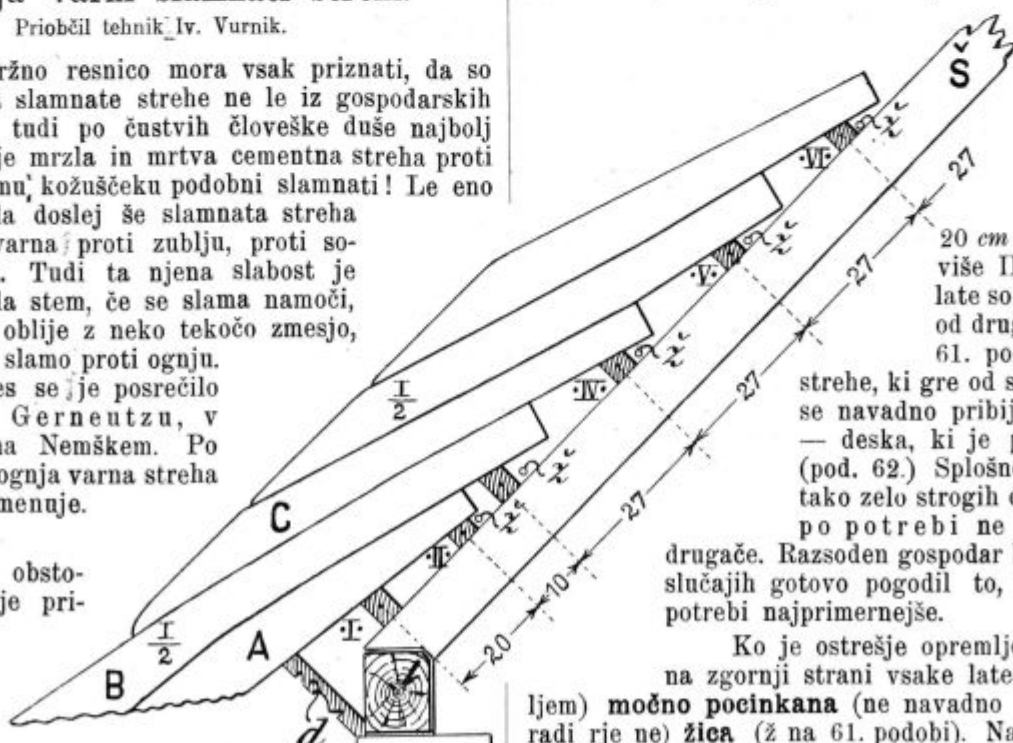
Priobčil tehnik Iv. Vurnik.

Kot neovržno resnico mora vsak priznati, da so za vasi in sela slamnate strehe ne le iz gospodarskih ozirov, marveč tudi po čustvih človeške duše najbolj primerne. Kaj je mrzla in mrtva cementna streha proti mehki, pohlevemu, kožuščeku podobni slamnati! Le eno slabost je imela doslej še slamnata streha — da ni bila varna proti zublju, proti sednjemu ognju. Tudi ta njena slabost je sedaj že odpadla stem, če se slama namoči, ali bolje rečeno oblije z neko tekočo zmesjo, ki pozneje štiti slamo proti ognju.

Tako zmes se je posrečilo najti ekonomu Gerneutzu, v Meklenburgu na Nemškem. Po njem se tudi ta ognja varna streha danes navadno imenuje.

Vsako že obstoječe ostrešje je primerno za napravo take strehe. Slamnate plahte (njih pripravo razložim pozneje) se dajo kriviti popolnoma poljubno, kakor ravno nanese potreba. Medsebojna razdalja šperovcev kakor tudi njihova moč (debelost) naj bi ne šla pod sedanjo navado. Na šperovce se pritrdijo late (od srede do srede lat računjeno) v naslednjih razdaljah: Začnimo na spodnjem

delu strehe, ob kapu! Tu bi naj bila z ozirom na na-

Pod. 61.

strešje prva (I.) lata nekoliko višja, kar sem tudi v 61. podobi primerno označil. II. lata naj bi bila od I. oddaljena

20 cm in zopet 10 cm višje III. Vse nadaljnje late so oddaljene druga od druge po 27 cm (glej 61. podobo). Ob kraju

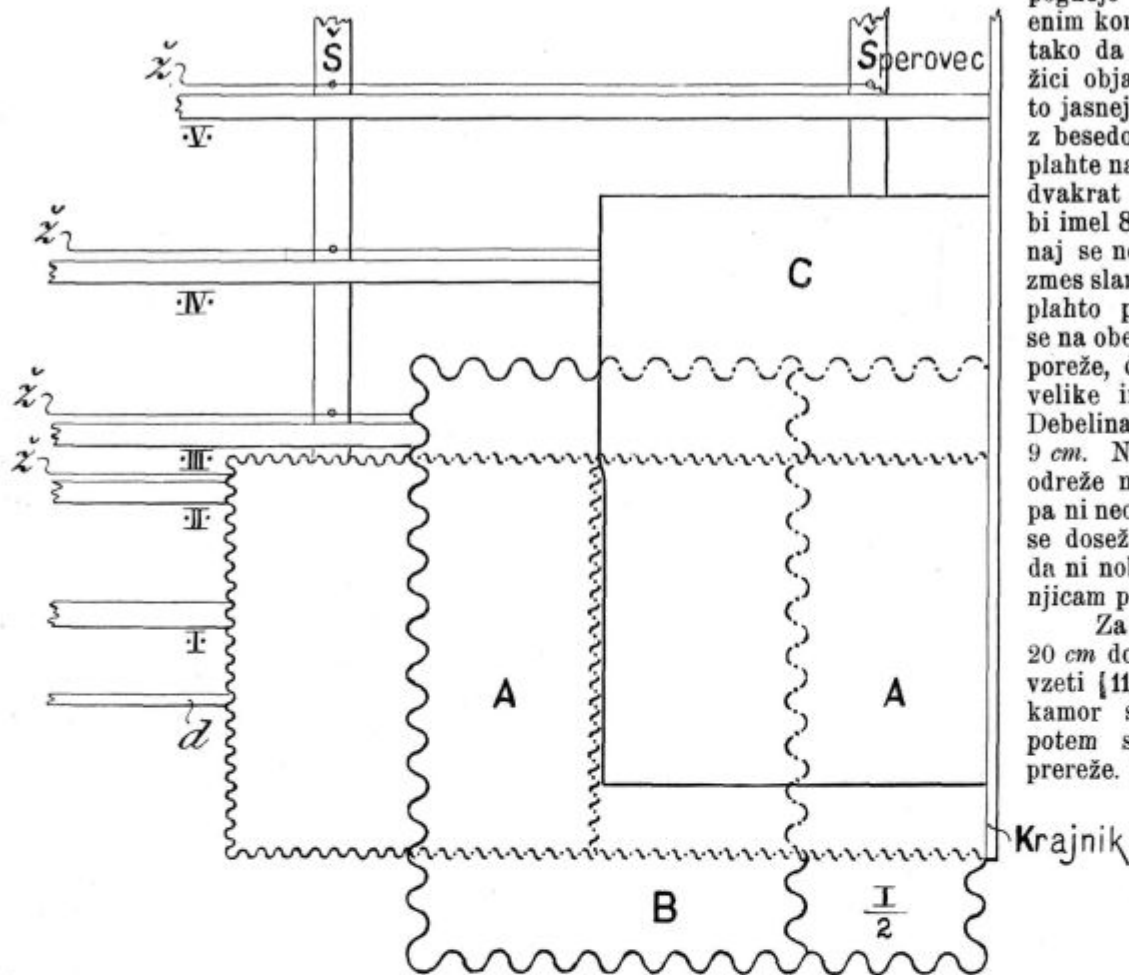
strehe, ki gre od slemena do kapa, se navadno pribije nekak krajnik — deska, ki je primerno široka (pod. 62.) Splošno ni tu nobenih tako zelo strogih določil, da bi se po potrebi ne moglo ukreniti drugače. Razsoden gospodar bo v posameznih slučajih gotovo pogodil to, kar bo njegovi potrebi najprimernejše.

Ko je ostrešje opremljeno z latami, se na zgornji strani vsake late pritrdi (z žreb-ljem) močno pocinkana (ne navadno železna — zaradi rje ne) žica (ž na 61. podobi). Namesto ene močnejše žice se lahko vzameta dve ali tri tanjše, ki se prej zvijejo kakor vrv. Na to žico se pozneje privezujejo slamnate plahte. Z ozirom na to naj bi ta žica ne bila pretesno ob lati nabita.

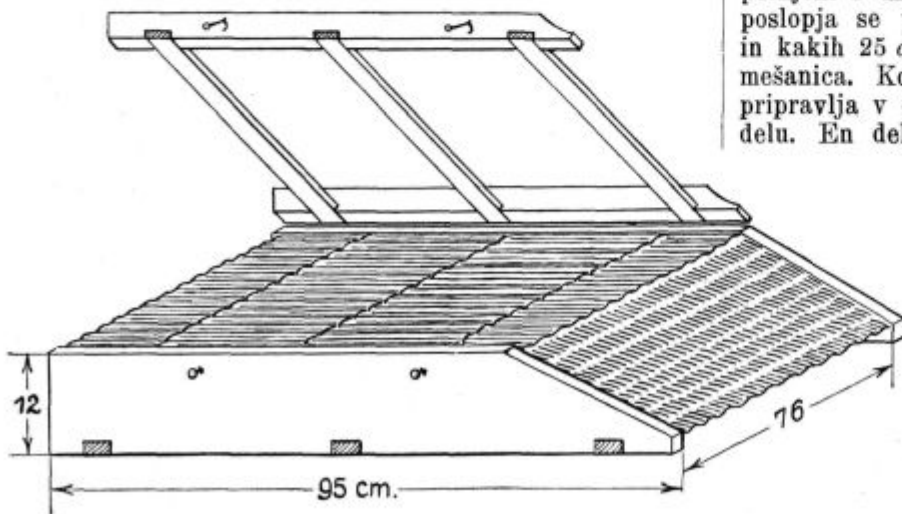
Za slamnate plahte je najboljša gladka, otepena slama. Kjer je ta streha vnavadi, izdelujejo te plahte pozimi, ko imajo ljudje več časa. Spomladi, ko

odleze sneg, pa potem krijejo. Velikost posameznih plahť je po izkušnji najprimernejša 95 cm v daljavo in 76 cm v širjavo. Ob kapu in slemenu se rabi po ena vrsta krajših (kakor kařeta podobi 61. in 62.) Te so samo 50 cm dolge, široke pa kakor druge, t. j. 76 cm. Za

kakor ostala polovica. Enkrat je klasje gori, drugič doli, zato je debelina plahť enakomerna. Nato se oba dela okvirja skupaj spneta in slama s pocinkano žico štev. 18. po črevljarskem načinu sešije. V ta namen pa se 2 m 20 cm dolgi konci žice v sredi pre-

Podoba 62.

Podoba 63.

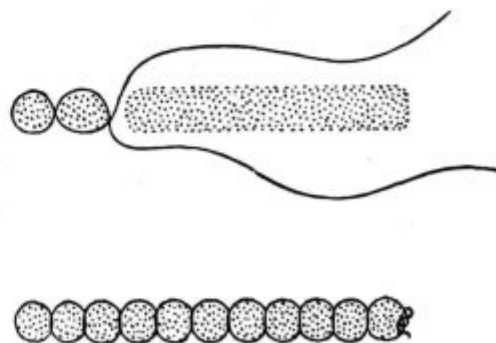
napravo teh plahť je potreben nekaj okvir, kakor ga kaře 63. podoba.

Pri izdelovanju plahť se naloži za dobre tri do štiri snope slame v okvir, in sicer tako, da je prva polovica slame ravno nasprotno obrnjena,

z besedo povedati. Vse daljše plahť naj bi bile trikrat, krajše dvakrat prešite; vsak šiv naj bi imel 8—10 ubodcev. Pretrdo naj se ne šiva, da more potem zmes slamo lahko objeti, oziroma plahť prepojiti. Ko je sešito, se na obeh krajih preobila slama poreže, da so vse plahťe enako velike in ni pri kritju ovir. Debelina plahť naj bi bila kakih 9 cm. Na eni strani se slama odreže napošev (pod 63.), kar pa ni neobhodno potrebno. Stem se doseže gladka streha, t. j. da ni nobenih povprečnih, stopnjicam podobnih zarez v strehi.

Za sekanje žice v 2 m 20 cm dolge konce je pripravno vzeti [110 cm dolgo desko, kamor se navije žica in se potem samo na enem koncu prereže. Podobnih nasvetov bo izkušnja še vse polno s seboj prinesla, tako da bo naprava te strehe postala prav tako preprosta in enostavna, kakor ostalih streh.

Ko je dovoljno število plahť napravljenih, se omočijo v posodi, napolnjeni z mešanico, ki se takole pripravlja. Blizu poslopja se postavi dva zaboja 150 cm v kvadrat in kakih 25 cm visoka. V teh se zaporedoma pripravlja mešanica. Ko pri enem zaboju plahťe namakajo, se pripravlja v drugem zmes, da ni nobenih zadržkov pri delu. En delavec pripravlja vse potrebno, drug nosi

Podoba 64.

namočene plahťe krovcu, ki jih pribija na late. Tako gre vse hitro od rok.

In sedaj recept!

V en zaboju se vlije:

I. 6 škafov (po 10 litrov) vode, vanjo se streseta dve

zidarski samokolnici (šajtergi) ilovice in oboje se dobro zmeša v tekočo kašo.

- II. V 10 litrih vode se zmeša pičlo $2\frac{1}{3}$ kg zidarskega (štukturnega) gipsa (sadre). Ta voda in sadra se vlijeta v ilovnato brozgo in vse se pošteno premeša.
- III. K temu se doda še 20 litrov amoniakove vode iz iz obdelovalnic katrana, in mešanica je gotova.

Drug dober recept (ki bo za naše razmere mogoče ugodnejši) je mešanica iz ilovice, cementa in soli (solne vode). Tudi stem napojene plahte so se pri poskušnjah izorno obnesle.

Ko je mešanica gotova, se v nji omočijo najprej potrebne plahte; mogoče tri manjše in štiri večje zaporedoma; te se pošteno prepoje, okrog obrnejo, stresejo in zopet noter pomočijo, tako da je vsa plat popolnoma prepojena. Nato se ta vzame ven in nasloni na eno desko tako, da more preobila tekočina odteči zopet nazaj v posodo z mešanico. Kmalu jo je mogoče že odati krovcu, da jo pritrdi na streho.

S kritjem se prične spodaj ob kapu, in sicer na desni z eno manjših plah. Ta se mora prinesiti mokra na njeno mesto in pritrditi s pošev odrezanim koncem na spodnjo stran. (Jasneje to kaže 61. podoba.) Ta plahta se pribije na II. lati s štiri palce (7—8 cm) dolgim žreblijem, ki ga je krovce ovil okrog zgornjega šiva z žico in ga vteknil skoz plahto. Nato potisne plast tesno k deski, ki je, kakor že zgoraj omenjeno, pribita ob stranskem robu od kapa do slemena (podoba 62.). Še dva žreblja, eden na I. lati, drugi na deski, ki se pribije v podstrešju in ki se z njo zakrije stik strehe z zidovjem. Prva plahta je pritrjena. Da je pa slamnata plast za slučaj požara popolnoma neodvisna od lat, ki ob ognju v podstrešju lahko zgore, je treba vsako plast privezati na zgornjem šivu dvakrat s cinkasto žico na močnejšo žico (ž), ki je napeta nad posameznimi latami. Pri tem krovce lahko rabi dolgo iglo, ki si jo po potrebi lahko sam naredi.

Poleg te prve plasti se pritrdi takoj zopet ena manjših na isti način. Nato pa pride na prvo manjšo plast (A na pod. 61. in 62.*) prva večja, a podolgem razdeljena ($\frac{1}{2}$). Ta krije samo polovico prve manjše, spcdaj pa seže popolnoma do kapa. Ta polovica ($\frac{1}{2}$) se pribije na III. lati z dvema žreblijema in se obenem še istotam na močnejšo žico priveže. Poleg te ravno omenjene polovice pride sedaj ena cela večja plahta (B), ki se prav tako pritrdi, kakor prejšnje. Na četrti lati je pritrditi zopet eno večjo plahto, ki krije polovično spodnjo in prvo polovico njene leve sosede.

Paziti je treba, da imata prvi dve vrsti poševne prirezke dol obrnjene, vse ostale pa navzgor. Natančneje to kaže podoba 61. Krije se — kakor je razvidno iz tega popisa — prav tako, kakor z navadno opeko.

Na vrhu ob slemenu pridejo zopet v poštev manjše, 50 cm dolge plahte. Sleme pa se napravi iz resja (karkršno rabijo naše ženske za omela pri ometanju peči ob pekah). To se pošteno prepoji s popisano mešanico in se priveže vrhu strehe, da ne more voda med odprtine. Ko je vse kritje gotovo, se po strehi še vse neprilichnosti poravnajo, nekatere plasti malo porežejo in končno, ko je vse gotovo, se oblije vsa streha z jako redko zmesjo istega recepta, ki je služil za napravo napajalne mešanice. To poslednje je dobro v nekterih

letih zopet obnoviti, ker dež in sneg le nekoliko streho obrabita.

Če se je delo kje prekinilo, na pr. čez podne, čez noč, je potrebno, da se tisti del plahte, ki je že pritrjen na strehi in ki nanj pridejo zopet druge, na strehi znova z mešanico oblije, da se posamezne plasti strnejo. Plasti naj se nosijo na streho upognjene. Napojena mokra streha se posuši v kakih treh tednih.

Pri popolnoma novem kritju bi bilo svetovati, da se tudi vse ostrešje prej namaže z napojilom, ki služi pri ravno opisanem namakanju slamnatih plasti.

Z gotovostjo se da trditi, da je tako napravljena streha proti vsakemu ognju najbolj varna in da bi bila ob požaru pri poslopih zadnje, kar bi se porušilo, streha.

Ko se bo kdaj vzgojilo tudi pri nas nekaj izkušenih krovcev za to streho, smemo za gotovo pričakovati, da postane to kritje streh najbolj običajno.

Končno še nekaj proračun in kratko poročilo poskusov o varnosti streh.

Za 30 m² strehe se porabi približno 11 $\frac{1}{2}$ centov slame. Iz te se napravi okroglo 216 plah. Za to je treba kakih 15 kg pocinkane žice. Posamezna plahta tehta približno 1 $\frac{1}{2}$ kg, mokra — napojena kakih 10 kg, suha okoli 5 kg. Za mešanico se porabi 2 voza (enovprežna) ilovice, 20 škafov po 10 litrov amoniakove vode (po drugem receptu v vodi raztopljen soli), dalje 300 kg zidarskega gipsa (oziroma cementa) in potrebna voda.

V Meklenburgu so zračunili, da jih stane pri večjih ostrešjih 1 m² 1 K 60 h do 1 K 80 h. Zidarski gips je tam računjen 100 kg 2 K 40 h in 20 škafov amoniakove vode 3 K 60 h. — Pri nas bi priskrbovala te snovi lahko kaka družba, ki bi gotovo mogla cene kar najbolj znižati.

Sedaj še o poskusih varnosti.

Leta 1907. so napravili v Worpswede 12 m dolgo, 4 m široko in ob kapu 1.75 m visoko šupo in so jo pokrili v posameznih delih z Gerneutzevo streho, z navadno opeko, s cementom, s strešno lepenko na močni podlagi in z navadno slamnato streho. Vse poslopje so napolnili (v juniju 1908) z dračjem, s slamo, z drvmi, tako da je pošteno gorelo, ko so zažgali.

Prej je pa komisija vse še natančno ogledala in dognala, da je nova streha prav tako prijetnega vtisa, kakor navadna slamnata; dalje, da se more streha napraviti poljubno močnejša od ravno zgoraj opisane in bi to brezdvoma njeno trpežnost le povečalo. Da streha dobro prepušča zrak se je spoznalo iz dejstva, da se je dim, ko so dračje v šupi zažgali, povsod ven kadil. Da streha v prosti zimi ni škode trpela, je razvidno iz poskusa, da se strehe ni prijel ogenj, ko so pod kapom zažgali veliko omelo s petrolejem polite slame.

Samo nekatere posamezne bilke, ki so iz plahte ven štrlele, so se nabrekli.

V istem času so šupo na raznih krajih zažgali s pomočjo slame in 10 litrov petroleja.

Posledica je bila naslednja:

Pri navadni slamnati strehi je predrl plamen v 30 sekundah, slama je padla s strehe v 2 $\frac{1}{2}$ minute, zadnji ostanki slamnate strehe so izginili v 7 $\frac{1}{2}$ minute.

Pri cementni strehi: plamen je predrl v 3 minutah, vse je padlo skupaj v 8 minutah.

Pri strešni lepenki je v slemenu predrl ogenj v 3 minutah, popolnoma je bilo uničeno v 7—8 minutah.

*) Na 61. in 62. podobi je: A = prva plast, $\frac{1}{2}$ in B = druga plast, C = tretja plast.

Pri navadni opeki se je pokazal plamen po 6 minutah v slemenu, vse se je podrlo v 14 minutah.

Gerneutzeva streha (ilovica, cement, solna voda): na slemenu so se pokazali majhni plamenčki v 1 $\frac{1}{4}$ minute, sleme je bilo razdrto v 7 minutah, plamen je predril sredino strehe v 10 minutah, vsa streha je padla sknpaj (naenkrat) po 13 minutah.

Gerneutzeva streha (ilovica, gips, amoniakova voda): prvi zublji so se pokazali v slemenu po 3 $\frac{1}{4}$ minute, ogenj je popolnoma predril sleme po 12 minutah, vse je bilo uničeno v 15 $\frac{1}{4}$ minute.

Pri Gerneutzevi strehi se ni nikjer pripetilo, da bi se je prijel zublje od zunaj. Da bi napojeno resje kje gorelo, ni bilo zapaziti. Pogasili so vse šele tedaj, ko so vse strehe skupaj padle. Pri tem je bilo opaziti, da se je mnogo napojenih plaht popolnoma ohranilo in da so bile le na robu ožgane.

Poljedelska zavarovalnica v Hanovru je na podlagi teh poskusov sklenila, da se v šteje Gerneutzeva streha med ognja popolnoma varne, kar se upošteva pri določevanju zavarovalnine. Tako se plača pri tej vrsti kritja prav toliko, kakor pri skrilih, [pri opeki, cementu, Isto je že pred leti določila tudi zavarovalnica manjših kmetijskih gospodarjev v Meklenburgu.

Olepševalno društvo v Worpsswede je založilo majhno knjižico, ki popisuje napravo te strehe.

Ravno isto priporoča v tej knjižici okvire za odrezovanje slamnatih plaht in poskusne plahte po 12 kron.

Kot krovca priporoča isto društvo mojstra Viebrocka v Osterwede b. Worpsswede.

Z gotovostjo se lahko trdi, da se bo ta vrsta streh prav tako lahko pri nas udomačila, kakor so se sedaj še vse druge.

Da je, kakor povsod, tudi tu še marsikaka zapreka na poti, ki jo bo treba odstraniti, je samoobsebi umevno. Glavna ovira bo v začetku ta, če bo ljudem manjkalo potrpljenja, dokler se ne privadijo vezati plaht in jih privezovati na streho. A iz svoje izkušnje, ki sem jo napravil ravno v teh dneh sam, sem prepričan, da padejo ti pomisleki že v začetku. Prve plahte, ki so jih ženske vezale, so bile malo bolj nerodne, a ostale so čisto dobre. Kakšna bo streha, ko bo gotova, in kakšne poskušnje bom doživel pri tem, objavim v eni naslednjih števil te lista.

Hlevski gnoj.

V življenju žival neprenehoma porablja in nadomešča hranilne snovi, t. j. v njenem telesu se vrši neprestano presnavljanje snovi. V prebavilih se prireja zaužita hrana za izpreminjanje v kri, kar je pa ne-žitnega in neraztopnega, pa odide skoz čreva iz živali kot blato, in sicer pomešano z raznimi sokovi in z žolcem. Poleg blata gre od živali scalnica, skoz pljuča razni plini in skoz kožo vodena para in druge snovi.

Vse, kar živalsko telo da od sebe, ni drugega kakor presnovljena zaužita hrana.

Blato in scalnica sta pglavitna dela hlevskega gnoja. Njegova gnojilna moč se ravna po krmi; kolikor boljša je, tem boljši je gnoj in narobe.

Kmetovalec, ki dobro krmi, ne prehranjuje le dobro svoje živine, ampak prideluje tudi dober gnoj in tako koristi svoji kmetiji v dveh smereh.

V blatu se nahajajo, zlasti težko prebavni ogljikovi vodani, razna rastlinska barvila, neraztopne beljakovine, kremikova in fosforova kislina v zvezi z

železnim okisom, z apnom in z magnezijo. Fosforovokisle soli dajo živalskemu blatu njegovo veliko vrednost.

V scalnici se zlasti nahajajo raztopljene rudninske snovi, kakor kalij, natron, klorec, magnezija, žveplova kislina, nekaj fosforove kisline in apna in poleg teh novonastale organske snovi, ki imajo veliko važnega dušika v sebi.

Potemtakem se zemlja ne more popolnoma pognojiti ne z blatom in ne s scalnico, ampak le z obema. Ravno v scalnici se nahajajo hitro delujoče gnojilne snovi. Primerna stelja je seveda zelo važna, ker se pomeša z blatom in s scalnico.

Stelja daje živalim suho, gorko in mehko ležišče ter pomaga v hlevu vzdrževati snago; ona po možnosti vsrkava vodene in plinaste živalske iztrebke, enakomerno porazdeljuje blato, ki ga skupaj drži. Stelja preprečuje prehitro razkrajanje gnoja, ga potem boljša in vrhutega gnoj množi.

Goveji gnoj ni najmočnejši, pa je najbolj splošen in trpežen. Ta gnoj je zelo voden, ni posebno dušičnat, se počasi razkraja in zato ne deluje tako hitro kakor konjski. Goveji gnoj je poraben na vsakih tleh in skoraj za vse rastline.

Konjski gnoj je bolj suh, je vroč in se hitro razkraja. Dušik iz njega kaj lahko izpuhti.

Prasičji gnoj imenujemo mrzlega. Ta je najslabši, ker je zelo voden in ima v sebi malo hranilnih snovi. Pač pa ima prasičji gnoj v sebi razmeroma veliko fosforove kisline in nikakor ni napačen, če se prasiči dobro krmijo.

Ovčji gnoj je najbolj suh in najbolj dušičnat, torej zelo redilen, je vroč in hitro učinkuje, je primeren za težka tla, vendar le kratek čas učinkuje.

Gnoj od perutnine, ki se hrani z zrnjem, je zelo močan in vroč in je posebno prikladen za gnojenje na vrtu.

Približno se izračuni množina gnoja, ki ga da ena žival na leto, če se vzame dvakratna teža vse klaje in stelje, ki jo žival dobi.

Ravnanje s hlevskim gnojem na gnojišču.

Iz mnogih ozirov je najbolje hleve tako urediti, da se vsak dan sproti izkidujejo, morda celo dvakrat ali trikrat, ker le tako se da hlev ohraniti snažen in zdrav za živino.

Na ureditvi gnojišča se spozna kmetovalec; umno napravljeno gnojišče, ki je kmetovalčeva zlata jama, bodi njegov ponos!

Gnojišče bodi tako urejeno, da se ne morejo z njega izgubljati in izpirati gnojilne snovi, zato morajo biti tla nepredorna in gnojnica se mora odtekat v gnojnično jamo. Na gnojišče ne sme priti voda s streh in gnoj ne sme plavati v lužah deževnice, drugače izgubi kmetovalec na stotine kron vrednosti, kar je s težkim trudom po vinarjih pridobil. Dandanes pač ne sme biti gnojišča brez gnojnične jame!

Gnojišče bodi zavarovano pred vetrom in solncem, bodisi da je postavljeno v zavetno in senčno lego, ali pa vsaj obsajeno s košatim drevjem. Veter in solnce preprečujeta gojenje gnoja, ga sušita in pomagata odvajati veliko vredne plinaste gnojilne snovi.

Seveda mora biti gnojišče blizu hleva, da je dovažanje in odvažanje gnoja po možnosti lahko. Gnojišče bodi primerno veliko. Previsoko naložen gnoj se neenakomerno godi. Čez 1 $\frac{1}{2}$ —2 m na debelo ne bodi gnoj naložen. Na odraslo goved se računa na gnojišču

4—5 m² prostora, na mlajšo goved 3m², na konja 2¹/₂ m² in na prasiča ¹/₂ m².

Glede ravnanja z gnojem na gnojišču je važno, da se gnoj enakomerno po gnojišču raztrese, pomeša in dobro stlači, drugače se suši, plesni in izgublja gnojilne snovi. Da se gnoj pravilno godi, ga je semtertja treba z gnojnico polivati, zlasti takrat, kadar se iz kupa kadi, ker to kaže, da se je gnoj vnel, t. j., da je vsled razkrajanja v gnojnem kupu nastala taka vročina, ki gnoj takorekoč sežiga. Sežgan gnoj je le malo vreden.

Gnojnica.

Tekoča gnojila so zato posebno dobra, ker dajo rastlinam raztopljene hranilne snovi, kakršne morejo rastline precej zaužiti, in vrhutega vzamejo tekoča gnojila iz prsti še druge hranilne snovi in jih privedejo do korenin. Iz tega vzroka je gnojnica posebno dobro gnojilo in nič čudo, če se imenuje tekoče zlato.

Z gnojnico dovedemo, neposredno h koreninam rastlin majhne množine raztopljenih hranilnih snovi, ki jih rastline lahko in hitro vsrkajo in zato seveda tudi hitro porabijo. Dolgotrajnega gnojilnega učinka gnojnica seveda nima. Gnojnica je porabna na vsakovrstnih tleh; najbolj učinkuje na srednje rahlih, dočim jo peščena tla slabo vsrkavajo, in na ilovnatih tleh jo hlevski gnoj prekaša. Gnojnica je posebno imenitna za travnike in sploh za pridelovanje krmskih rastlin. Slabo uspele žitne setve gnojnica čudovito okrepi in za gomoljne ter zelenjadne rastline je gnojnica naravnost nenadomestna.

Najvažnejši del gnojnice je scalnica, ki ima v sebi najimenitnejše redilne snovi, kakor dušik, kali in fosforovo kislino.

Vsak umen kmetovalec mora imeti zadosti veliko nepredorno gnojnično jamo, kamor se mora stekati vsa gnojnica iz hleva in z gnojišča, da ne izgubi nič gnojilnega in da s polivanjem travnikov in njiv z gnojnico svoje pridelke neverjetno pomnoži.

Dokler se gnojnica razteka in suši po dvoriščih, jarkih in potih in se do zadnje kaplje ne porabi, ni govoriti o umnem kmetovanju, in kmetovalec, ki tega ne upošteva, naj ne toži o slabih letinah!

Množina in kakovost letošnjega vinskega pridelka in njega naprava.

Že dolgo vrsto let se vinogradniku ni tako gubancilo čelo in ni tako otožen stopal po vinogradu in po kleti pred trgatvijo, kakor ravno letos. Temu se pa tudi ni čuditi, kajti dočim je v zadnjih 3 letih povsodi vsled preoblega pridelka zmanjkovalo posode in ni bilo trgatve ne konca ne kraja, se letos čuti srečnega, kdor ima sploh kaj v klet spraviti.

Le malo je krajev v naši državi, ki bi ne bili od toče zadeti; in koder je ta klestila, je navadno pobrala polovico do tri četrti in tudi še več. Tudi peronospora, grozdna plesnoba, gniloba niso prizanašale, in tako je izginilo večinoma še to, kar je toča pustila.

Pa tudi v drugih državah: v Italiji, Franciji, Španiji itd., ni bilo nič kaj bolje. Zato se bo letošnji svetovni vinski pridelok v primeri z lanskim povprečno za dobro polovico skrčil, kar bo, oziroma je že posledica znatnemu zvišanju cen vinu in moštu.

Da se je po izvrstni 3letni vinski letini zvršil tak preobrat, je deloma dobro, kajti če bi bila še letos prejšnjim enaka letina, bi vinogradništvo izgubilo svojo veljavo, vino bi ne imelo nikakih cen in ljudstvo, posebno v nižjih slojih, bi se preveč pokvarilo. Vse se je prevzemalo, tako da delavci po vinorodnih krajih ne samo da niso bili nezadovoljni, če niso dobili boljšega vina v poljubni množini, marveč so navadno vino nižje vrste zavrnili ali celo proč zlili. Kupci so pa ponujali cene, ki niti pridelovalnih stroškov niso krile.

Hudo je le, ker se je tak preobrat splošno v taki meri in tako naenkrat zvršil in ker bosta za eno ali tudi za dve leti zopet prevladovala med nižjimi sloji pivo in žganje. Skrbeti bo toraj treba, da se prihodnje leto s pridnim in skrbnim obdelovanjem in ravnanjem letošnja izguba nadomesti.

Po našem mnenju utegne imeti letošnja slaba letina v marsikterem oziru dobre posledice, in sicer a), ker bodo cene vinu stroškom primerne, b), ker bodo vinogradniki vsled letošnjih slabih skušenj svoje trtje zopet bolje in pravilneje obdelovali, in c), ker bo ljudstvo po vinorodnih krajih zopet poskusilo in se prepričalo, kaj se pravi imeti vse leto prazne kleti in poleg tega še slabo hrano.

Ker se letošnje grozdje v krajih, ki so bili prizadeti po uimih, ne bo moglo normalno razviti, ne bo kazalo grozdja navadnih in mešanih vrst takoj prešati, marveč ga bo treba pustiti nekoliko dlje kot navadno na drozgi (tropinah), da dobi mošt več izvlečka in pri črnem grozdju tudi več barve. Prav dobro bo učinkovala letos raba čistih drož, ker s pomočjo takih drož pokipi mošt hitreje in bolje. Posebno bi si bilo treba pravočasno priskrbeti takih drož, če bo mrzlo ob trgatvi in če pride mrzlo ter sprano grozdje v kad. Take drože prodaja kemijsko preskušališče v Ljubljani po 30—50 h cevko.

Vsekako naj se pa trgatve ravno letos prav skrbno vrši in kolikor možno pozno in v lepem vremenu, ker se bo dobro blago hitro in drago prodajalo.

Ravno dobre cene bi pa utegnile marsikoga preslepiti in zapeljati k nepoštenemu ravnanju in pomnoževanju. Svarimo torej vse lehkomiselnike na tako početje, sklicujé se na novi vinski zakon, da ne bodo imeli s sodiščem opravka, kajti kontrola bo letos podvojena.

Fr. Gombač.

Nekaj podatkov, ki naj se upoštevajo pri normalnih porodih govedi.

Vobče so porodi pri govedi težavnejši kakor pri konjih, in sicer iz naslednjih vzrokov:

1. Medenica je pri govedi ožja in daljša kakor pri konjih;

2. glave telet, posebno pri juncih, so kratke in imajo široko čelo. Enako razmerje je tudi pri udih.

Pri žrebetih nahajamo nasprotno dolge in ozke glave, kakor tudi dolge in tenke noge; zatorej kobile lahko rode, če so pravilno zrasle.

Iz teh vzrokov je pri kobilah v največ slučajih porodniška pomoč nepotrebna.

Čeprav so pri govedi razmere vobče neugodnejše, vendar ni pri vsakem pravilnem porodu umetna pomoč na mestu.

Porod torej iz navedenih vzrokov pri govedi dalj časa traja, kakor pri konju. Toda to ni tako velika napaka. Pri normalnih razmerah ne škoduje čisto nič, če se porod nekoliko zavleče. Če tele pravilno leži, to

se pravi, če pride z glavo in s sprednjima nogama naprej na svet, tedaj se ni treba bati, da bi poginilo.

Tele se zaduši šele potem, če se popkova vez pretrga ali pretisne. Če pride mladič z glavo naprej na svet, se popkova vez ne pretrga tako kmalu, in tudi če se že pokaže teletov gobec, ni še nevarnosti, da bi se tele zadušilo.

Drugačne in nevarnejše pa postanejo razmere, če tele pride z zadnjim delom naprej na svet. Če je lega mladiča prava, to se pravi, če je hrbet obrnjen navzgor in trebuh navzdol, potem se na prvi pogled spozna, kadar ima priti tele z zadnjim delom naprej na svet, kakorhitro se pokažejo parklji.

Pri ravnokar označeni pravilni legi mladiča, če pride z glavo naprej na svet, so podplati parkljev obrnjeni navzdol.

Če pa pride tele z zadnjim delom naprej na svet, so podplati obrnjeni navzgor.

Kakorhitro se pri rodeči kravi opazi, da stoje podplati teletovih parkljev navzgor, naj se takoj preišče z roko, da se prepriča, ali je spredaj prednji ali zadnji del.

Če se čuti z roko mladiča skočni člen ali rep, potem se s pomočjo ne sme dolgo čakati, kajti po izkušnji se teleta, ki pridejo z zadnjim delom naprej, hitreje zaduše. Pri tej napačni legi mladiča se mora porod pospešiti stem, da se telo za zadnji nogi močno vleče ven, in se pri tem ne sme mnogo časa izgubljeti.

Če so pa teleta v pravi legi, potem naj se počaka in se ne sme izgubiti potrpljenje, če porod traja dalj časa.

Če so glava in udje v pravilnem položaju in če ni druge nepravilnosti, potem bodo krave v največ slučajih svoje mladiče žive porodile, ne da bi jim bilo treba pomagati.

To bo gotovo v tem slučaju, če so se krave že večkrat oteletile, če imajo široko medenico, če niso debele in če jim v času, ko so breje, ni manjkalo potrebnega gibanja. S prenapetostjo in nepotrebno pomočjo pri porodu se več škoduje kakor pomaga. Hoteč rešiti življenje teletovo, se pripravi krava in mladič v največjo nevarnost.

Pri prezgodnji in nepotrebni pomoči pri porodu se največkrat zgodi, da se pretrga in nevarno poškoduje maternični vrat ali sramnica. Po velikosti teh poškodb nastane potem takoj ali čez nekoliko dni predor v trebušno votlino, in taka žival je izgubljena.

V najugodnejšem slučaju se poškodba dolgo časa gnoji ter zahteva jako skrbno ravnanje, da ne ostanejo stalne zle posledice.

Tega se pa ni treba bati, če se pri lahkih ali malo dalje trajajočih porodih prepusti storitev kravi, ali pa se samo malo pomaga.

Ce se opazi — kadar počí mehúr — da so se glava in noge že globoko potisnile v medenico in da se mladič vselej pri popadkih nekoliko naprej potisne, potem pomoč sploh ni potrebna, kajti vsled krčenja materničnih mišic in vsled delovanja trebušnih mišic se v normalnih razmerah tele rodi, ne da bi bilo treba pri porodu pomagati. Vendar ni napačno, če se nekoliko potegne, kadar se glava pokaže iz sramnice, da se tele prej oprosti. Zaprek ponavadi potem ni nobenih več in kravi se prihrani nadaljnji napor.

Če se pa pri kakem porodu že vidi gobec iz sramnice, porod se pa ustavi in se krava zaman trudi, da bi spravila glavo ven, potem naj se ji porod malo olajša stem, da se nalahko povleče tele za noge in za gobec.

To se pa sme le v istem času zgoditi, ko ima krava popadke, ne pa med presledki. Pri ležečih živalih se mora vleči vedno navzdol, nikdar ne navzgor ali na stran.

Da pri porodu kakih 5 do 6 oseb močno pomaga vleči z namenom, dobiti kakorhitro mogoče tele ven, je le v redkih slučajih na mestu in se ima zgoditi le pod vodstvom kakega izvedenca, če se z daljšim čakanjem nič ne doseže in je življenje krave v nevarnosti.

Dostikrat se morajo krave po tako močnem naporu zaklati ali izkrvave notranje kmalu zatem. Temu se pa lahko izogne, če se ravna mirno in počasi. Pomočnik pri porodu mora namreč pomisliti, da potrebuje razširjanje materničnega vrata in drugih porodnih potov ne redko precej časa in da sme tudi s počasnim porodom biti zadovoljen.

Razentega je treba pomisliti, da je bolje, če se zaduši tele, kakor da bi poginila dragocenejša krava s teletom vred.

Pri prvsnicah je dostikrat preozka sramnica neprijeten porodni zadržek. Če vrhutega junice store junce s širokimi glavami, potem pride glava še teže skoz sramnico. Brez umetne pomoči pridejo v takih razmerah teleta šele čez dalj časa in med močnim naporom krave ali pa sploh ne pridejo na svet.

Pri takih zaprekah pride glava brez posebnih težav do čela iz sramnice, potem jo je pa nemogoče spraviti tudi samo za nekaj centimetrov naprej.

Pomoč pri preozki sramnici zahteva veliko potrpljenja in previdnosti.

Posreči se sicer v največ slučajih dobiti glavo ven, če se dene čez vrat nalašč za take slučaje prapravljen vrv in se zanj močno vleče.

Navadno se pa pri tem pretrga stena od sramnice do mastnika. To je jako neprijeten pripetljaj, kajti živali s takimi poškodbami so za vedno pohabljenе in so manj vredne. Posesnik je primoran izločiti jih od plemena.

Ozdravljenje omenjenih poškodb je le v najredkejših slučajih mogoče. Temu pa se da izogniti pri previdni in potrpežljivi pomoči.

Če zaostane glava v sramnici, ki je že prišla do čela, tedaj se mora predvsem glava teleta in porodniška pota z roko dobro namazati.

Zato se lahko rabi laneno olje, sluz lanenega semena, čista svinjska mast itd. Če se dobro namažejo stisnjeni in osušeni deli, ima to dostikrat presenetljiv uspeh. Ko se je to zgodilo, naj se skuša z roko polagoma razširiti ozko sramnico ali jo potegniti s čela teletovega. Medtem naj se ponavlja mazanje.

Če se pa zaman dalj časa trudi brez posebnega uspeha, če se opazi, da je tele v nevarnosti, da se zaduši, če mu že visi višnjev jezik iz gobca, potem naj se ne čaka dalje in naj se naredi na vsaki strani sramnice tri majhne zareze v kožo.

Potem naj se močno potegne in glava bo takoj zunaj.

Zareze se bodo sicer naprej pretrgale, toda rane na strani sramnice niso nevarne. Dajo se lahko zdraviti in se v kratkem času popolnoma zacelijo.

Nevarno je samo, če se pretrga sramnica na zgornjem ali spodnjem kotu, posebno na zgornjem, ker se ponavadi zraven pretrga tudi mastnik.

Veliko napako napravijo nevedni pomagači pri porodu tudi na tale način. Ker se maternični vrat včasih počasi odpira in se kljub krepkemu naporu krave ne prikaže mehúr, tedaj začno preiskovati z roko in pridejo pri tem do mehurja, ki je še precej daleč

notri. Ker čutijo v mehuru noge in gobec mladiča, pretrgajo vodni mehur, da bi stem pospešili porod. Voda odteče, noge mladiča se zaderejo globoko v medenico, toda porod se kmalu ustavi, ker vodni mehur še ni mogel dovolj razširiti materničnega vratu. Sedaj glava ne more skozi, in maternični vrat se ne razširi več.

Če bi bil ostal vodni mehur nedotaknjen, potem bi se maternični vrat v kratkem času razširil in glava bi bila brez zaprek prišla v medenico. Sedaj se prično težave.

Pri nadaljnjih močnih popadkih se mora glava, ki ne najde izhoda, obrniti navzgor ali navspod, in tako nastane napačna lega glave. Če v teh slučajih ni izvedenega pomagača pri roki, potem dotična žival gotovo pogine.

Druga velika napaka obstoji v tem, da pomočnik ni dovolj previden v izbiranju vrvi, ki jo dene čez vrat in v naglici vzame prvo, ki je pri rokah. Če imajo te vrvi zelo debele vozle, niso zanič.

Če krava ni prostorno zrastle, tedaj se s temi vozli lahko nevarno poškoduje sramnica in tudi maternični vrat.

Kmet Žužek.

Kakor mora gospodar z marljivostjo obdelavati vrt in polje, če hoče sadu zase in krme za živino, tako nahajamo tudi med žuželkami dovolj zgledov, ki nam kažejo, kako si prizadevajo tudi ti majhni poljedelci posnemati svoj velikanski vzor, človeka, stem, da obdelujejo zemljo, jo gnoje in tako pridelujejo potrebnega živeža. V dokaz par zgledov.

V tropičnih krajih, posebno Južne Amerike, živi mravlja, po imenu „atta“. Dve vrsti te kmetijsko tako zanimive živali so zatrosili tudi po Evropi.

Če bi te, dragi moj, zanesla usoda kdaj v tiste kraje daleč onostran velike luže, se utegneš seznaniti z našo mravljo „krojačico“ najprej ob robu kakega veličastnega pragozda, če zadeneš ob njihove steze ki kar mrgolijo malih bitij.

Tu vidiš oddelek, ki proč vlačí kosce listja, ki imajo velikost krone, držeč jih kvišku s svojimi čeljustmi.

Druga baterija hiti ravno v nasprotni smeri, brez tovara, toda vsa navdušena za to, da si zopet naloži novo listno breme. Če zasleduješ to karavano, te pripelje do mladega drevja in grmovja, kamor plezajo čudoviti mali podjetniki. Gori na grmu se postavi vsak krojaček v minijaturi na listni rob in začne izrezovati s svojo cirkularno žago, ki jo nosi vedno s seboj kot „fundus instruktus“, lepo okrogel kos lista, vrteč in sukajoč se okrog zadnjih nog kot svojega središča; da nima mojster tako resnobe namena pri svojem delu, bi moral misliti, da uganja bunke tebi na ljubo, da ti priljubi novi svet. Kosce je že skoraj izrezan, naš junak pa še vedno stoji na njem, na veji, ki si jo je sam izpodžagal; ne bo drugače, da strmoglavi s tovorom vred dol v globočino. Toda naš polir dobro ve, kaj dela. Ko se listič popolnoma odloči od glavne pleskve, opaziš, da se je mravljinca z eno nogo krepko držal glavnega lista. Urno se postavi pionir pokonci, suče nekaj časa bremce, da ga spravi v pravo lego, potem pa hajdi proti domu!

Stopiva še midva k malemu gričku, domovanju mravlje krojačice; saj peljejo tja od vseh vetrov nebrojne stezice, natlačeno polne pridnih romaric, ki vsaka nosi svojo krošnjo zelenega listja. Čudovit pogled! Tako je vrelo svoje dni mnogomilijonsko ljudstvo judovsko

o veliki noči proti svoji prestolnici iz vseh delov sveta; tako življenje kipi v današnjih prestolnicah ob največjih tržnih dneh. Kakor daleč more tvoje oko razločevati male stvore, se pomika cela vrsta lističev, truma za trumo, tjakaj proti svoji metropoli in tam izginja v brezštevilnih rovih. Prosta krdela, ki prihajajo zopet na dan, so deloma prikrita med tovari novodošlecev, in razločiš jih le, če se skloniš čisto blizu mravljišča.

Kaj neki počno krojačice z listjem, ki ga znašajo v toliki množini? Ne zidajo z njim, tega se niso učile, tudi ne uživajo ga ne, ta hrana ni za naše junačice, ampak čujte in strmite: Listje rabijo za gnoj pri pridelovanju gob.

Čudno se sliši to, a tako je. Dolgo časa so se upirali naravoslovci tej gorostasni razlagi, toda vsa opazovanja potrjujejo vedno isto.

Morda si že slišal, kako se prideluje pečenka ali kukmak, francosko zvan šampinjon. V kaki prazni shrampi ali kleti naredi iz prsti gredico, ki njen glavni del tvori konjski gnoj, vnanji plašč pa je iz navadne dobre prsti. Če v tako gredico zatrosiš na več mestih po kosce podgobja ali micelija, ki ga lahko kupiš, začne podgobje v vlažni gredici rasti, in kmalu prikuka mnogobrojna množica kukmakov na dan in rase urno tebi v zabavo, kuharici in vsi družini pa v veselje in dober tek. Mravlja „atta“ posnema to umetno vzgojo gob, ki jim pravijo botaniki „rhopites gongylophora“.

Središče mravljišča sestoji iz rahle, mehke mase, ki bi jo najlaže primerjal gobi za šolsko tablo. Votline te gobe so sobice mravljincev. Če vzamemo kosce take mase in si ga ogledamo pod drobnogledom, najdemo v njem brez števila nežnih nitek, ki rasejo vse križem; z njimi se hranijo mravlje. Rhopites spada k listnatim glivam, torej v isto družino kakor naše strupene mušnice ali pa že omenjeni slastni in prijubljeni kukmak. Kar je za naš umetno gojeni šampinjon konjski gnoj, to je za rhopites listje: umetno gnojilo, če hočete, ki sili glive k hitri rasti in oskrbuje mravljam jedilno shrambo.

Gnojijo pa mravlje takole: Najprej zgrizejo listje v prav majčkene kosce; te potem v ustih še dobro prežvečijo in oslinijo in napravijo z nogami iz njih predrobne cmočke, ki iz njih sestavljajo svoje vrtno gredice. Listni cmočki, ki so bili danes zjutraj vloženi, so popoldne že preraščeni s podgobjem.

Gnoj je kmetov kanon! O resničnosti tega pregovora smo prepričani vsi kmetje — pa tudi mravlja krojačica.

Kdo jo je neki naučil umnega poljedelstva? Na kmetijski šoli ni bila, zimskih tečajev tudi ni obiskovala. Učil jo je pač Oni, ki je naučil ptičice peti, ki ima od njega sleharna stvar svoj izvor.

Poleg vrtnaric imamo med mravljami tudi živinorejke. Te pa najdeš tudi povsodi pri nas na Slovenskem. Če privzdigneš spomladi kamen, ki se pod njim nahaja mravljinje gnezdo, odkriješ večkrat v kakem skrivališču majhnega rumenega hroščka. To je kijaš. Na vso moč hite vznemirjene živalce, da spravijo na varno ličinke in jajca, pa z nič manjšo skrbnostjo ne gledajo na to, da zavarujejo malega kebrčka. Oglejmo si ga nekoliko bliže!

Oči ne najdemo nikjer, revše je slepo; tudi leteti ne more, krila so zakrnela. Zakaj pa skrbijo mravlje tako materinski za sleporojenca? Morebiti iz sočutja, da bi samče ne poginilo samega gorja in lakote? Kaj še! Kakor vsakemu trgovcu, tako je tudi našim mravljincem glavno načelo: do ut des, dam ti zato, da daš ti meni. Za svojo ljubezen zahtevajo mravlje protiusluge, ki ni nič drugega kakor sladka kapljica, ne sicer iztisnjena iz trte, pač pa iz telesa kijaša samega.

Mravlja se približa hroščeku in ga boža s tipalkami. Možičku je to popolnoma povšeči, in da bi se ne pokazal robatega hribovca, vrne tudi sam isto zahvalo. Obenem izpusti iz kosmatega čopička svojih pokrovk kapljico tekočine, ki jo posrka mravlja vsa srečna in kot zamaknjena v deveta nebesa s široko odprtimi čeljustmi. Tako prihaja h kebrčku v vas zdaj ta, zdaj ona mravlja. Kakor se pa vsak sodček enkrat izprazni, tako je po preobilnih obiskih zaporedoma tudi naš gostilnik nekega lepega trenutka popolnoma suh. V tem slučaju ne pomaga nobeno ljubkovanje mravelj, zastonj ga skuša geniti z dobro hrano, prazno vime ne da mleka in žalostna mora oditi mravlja, da si poišče druge molzne krave, ki ji z veseljem postreže.

Ker je kijaš slep, zato je za vse življenje navezan na mravlje, z njimi živi in z njimi tudi pogine. Zato ga najdeš tudi edinole v mravljišču.

Druge mravlje rede in negujejo v svojih gnezdih listne ušice. Lete so silno majhne, rdečkaste živalce, ki se pomnožujejo neznano hitro.

Spomladi prilezejo iz jajec, ki so jih izlegle samice jeseni na mladih vejicah. Jajce obdaja trda lupina, ki ga varuje zimskega mraza. Že prve dni po rojstvu izleže listna uš do 100 jajčec, in iz njih se zopet kaj hitro razvijejo nove ušice; te zopet zalegajo jajca in tako naprej. Vsled hitre množitve napravljajo ušice veliko škodo. Nabadajo namreč nežno rastlinsko kožico in srkajo s svojim sesalcem sladki rastlinski sok, drevesno kri. Na hrbtu imajo po dve cevki in iz njih pocejajo sladko tekočino.

Za mravlje je ta nektar največja slaščica, in zato se ne strašijo še tako daljnih potov na visoka drevesa in druge rastline, da pridejo do svojih zakladov.

Da bi pa ne bile popolnoma odvisne od slepe sreče, zato redijo nektare mravlje take ušice kar doma v mravljišču. Jeseni naberejo po drevju jajec listne ušice, jih zneso domov in oskrbujejo kot svoj lastni zarod.

Da, imamo celo mravljince, ki zidajo hleve za listne ušice in napravljajo zanje nekake parke, kjer se živalce lahko prosto gibljejo, kot divjačina v velikanskem narodno-amerikanskem Yellowston-parku v Združenih državah. Mravlje našeno skupaj čredo listne drobniče in obdajo to mesto z nekakim kitajskim zidom, da ne morejo uiti. Pa kaj bi govoril, saj mi ravno tako zagrajamo pašnike z lesenimi koli in z bodočo žico.

Domačo živino imajo mravljinici še mnogo bolj raznovrstno kakor mi ljudje. Poznamo najmanj 30 žuželk, ki prebivajo po mravljinjih naselbinah kot domače živali. V največji meri — prav po zgledu kakega Bürgija v Artu na Šviškem, ki ima nad 200 krasne plemenske živine v planinah na Rigiju — se pečata z živinorejo rdeča in dimasta mravlja, dočim imajo druge vrste mravelj manj zanimanja za to prevažno panogo kmetijstva.

Ali si prizadevajo mravljinici tudi izboljšati svoje živinske pasme, zlasti z ozirom na mlečnost ali vsebino sladkorja in drugih redilnih snovi v nektarju, tega doslej še nisem mogel poizvedeti. Mirmekolog.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 300. Vsako noč mi požre jazbec na njivi čez 4 l turščice, kar traja že 14 dni. Ustreliti ga ne smem, vjeti ga ne morem, najemnik lova se mi pa smeje. Kaj naj storim, da se ubranim škode, ki mi jo dela jazbec na polju? (V. T. v R.)

Odgovor: Glasom 1. § deželnega zakona o povračilu škod, storjenih po lovu in divjačini, je vsak, ki je upravičen zvrševati lov, dolžan povrniti „navadno“ vso škodo, ki jo v njegovem lovskem okraju narede zemljišču in pridelkom na njem vse tiste vrste divjih živali, ki so imenoma navedene v 1. § zakona z dne 20. decembra 1874, ki se tiče prepovedanega lovskega časa. V zadnjem zakonu pa jazbec ni med tistimi živalmi, ki je zanje določen prepovedani lovski čas, torej bi lovski upravičenec ne bil zavezan povrniti škode, ki jo dela jazbec, a glasom naredbe notranjega ministrstva z dne 18. junija 1878. l, št. 7638., pa jazbeca ni šteti med škodljive roparske živali, ampak je lovski žival. Imamo torej dve nasprotujoči si določbi, deželni zakon in ministrsko naredbo, ki ima zakonsko veljavo. Ker pa naš deželni zakon glede povračila škode, storjene po divjačini, pravi, da je „navadno“ (nemški „in der Regel“) povrniti vso škodo in torej ta izraz „navadno“ samodsebe pripušča izjeme in ker je ministristvo jazbeca proglasilo za lovsko žival, se torej da misliti, da je lovski upravičenec dolžan povrniti škodo, storjeno po jazbecu. Zadeva pri nas ni dognana, zato Vam ne preostaja drugega, kakor da po zakonu o povračilu škod, storjenih po divjačini, zahtevate odškodnino, in če se Vam zahteva odbije, zadevo tirate skoz vse instance. Seveda je vprašanje, če se izplača imeti trud in stroške za zadevo, ki je zelo dvomljiva.

Vprašanje 301. Ali se izplača kuhati žganje iz črnih malin, ki so letos močno obrodile, in kako se iz njih kuha žganje? (P. S. v M.)

Odgovor: Vsak plod, ki ima cukrer v sebi, se da porabiti za kuhanje žganja, če poprej cukrer pokipi, t. j. se izpremeni v alkohol. Tudi črne maline imajo cukrer v sebi in se torej dá iz njih žganje kuhati, ki se mu pripisuje zdravilna moč, češ da na vodo žene in je dober proti vodenici. Ali se izplača iz črnih malin žganje kuhati, je odvisno od cene malinovega žganja, ki je krajevna in je le tam visoka, kjer tako žganje cenijo. Žganje iz črnih malin se kuha po istih načelih, kakor iz vseh drugih plodov, ki imajo cukrer v sebi.

Vprašanje 302. V katastrski mapi je zaznamovan stelnik mojega varovanca, a oba mejaša ga rabita drug do drugega, in sedaj pravita, da je stelnik mojega varovanca izgubljen. Kako dobim stelnik za svojega varovanca nazaj? (A. B. v Č.)

Odgovor: Če sosedu nista stelnik v 30 letih priposestovala, potem ga more Vaš varovanec potom tožbe, ki jo morate Vi vložiti, nazaj dobiti. Tisti čas, odkar je Vaš varovanec osirotel, se pa ne šteje med tistih 30 let, ki so za priposestovanje potrebna.

Vprašanje 303. Zakaj se pri vrtnicah cvetno popje ne razcvete in tudi ne pri nekterih vrstah klinčkov? (H. B. v P.)

Odgovor: So nektare vrste vrtnic, ki se jim cvetno popje sploh slabo razcveta. Drugače so pa vzroki slaba in neprikladna prst, pomanjkanje redilnih snovi, boleznin na listju in mrčes. Pri rastlinah v cvetličnikih morejo biti vzrok premajhne posode in take, ki niso dovolj predorne za zrak.

Vprašanje 304. Ali se pri cepljenju vrtnic mora gledati na to, da se za visokodebelne vrtnice vzamejo cepiči le od visokodebelnih rastlin in istotako narobe pri pritličnih? (H. B. v P.)

Odgovor: To je pač vseeno, vendar navadno ne gre grmičastih in opletajočih se vrtnic cepiti na visoka debla, sicer ne zato, ker bi ne uspevale, temveč zaradi namena.

Vprašanje 305. Kteri način cepljenja je najboljši za breskve in marelice? (H. B. v P.)

Odgovor: Marellice se cepijo na svoje divjake, ali na breskve, mandelne in češplje. V naših podnebnih razmerah so marellice na češpljevi podlogi najtrpežnejše. Marellice se cepijo potom okulacije meseca maja z živim popom, poleti po kresu pa s spečim očesom. Cepiti se morejo tudi spomladi s cepiči na katerikoli način, vendar je okulacija najzanesljivejša. — Breskve se tudi najbolj cepijo na češpljeve podloge, in sicer je v to svrhu najboljša vrsta damascenka. Tudi pri breskvi je najboljša okulacija, enako kakor pri marellicah.

Vprašanje 306. V mojem hlevu se pozimi stene in strop močno pote, in marsiktera žival dobi kostolomnico. Ali je vzrok kostolomnici vlažen hlev ali kaj drugega. **Kako bi odpravil vlago iz hleva?** Nekteri mi svetujejo hlev znotraj z opeko obzidati. Kaj je Važe mnenje? (F. V. v Ž.)

Odgovor: Kostolomnica pri govedih ni posledica vlage v hlevu, temveč prazne krme, ki ji zlasti manjka rudninskih redilnih snovi. Vlaga v hlevu je pa živini izredno škodljiva, in četudi ne povzroča kostolomnice, jo vendar pospešuje. Vlago iz hleva spravite edinole s pravilnim prezračevanjem, da se vodena para sproti odvaža iz hleva. Pravilno in dobro prezračevanje hleva dosežete samo s prav narejenimi odдушniki v stropu, ki smo jih popisali v 5. številki letošnjega „Kmetovalca“.

Vprašanje 307. Pri nas je razširjeno mnenje, da po novem zakonu sme vsakdo zajca poljubno pokončevati. Ali je ta zakon res že v veljavi in ali sploh pride kdaj v veljavo? (F. V. v Ž.)

Odgovor: Kranjski deželni zbor je pač sklenil nov lovski zakon, ki pa še ni stopil v veljavo, ker še ni dobil najvišjega potrjenja. Sicer pa tudi po tem novem zakonu ne bo dovoljeno zajca kar tjavendan pokončevati.

Vprašanje 308. Moji šestletni kobilici sta pričela na zadnjih nogah biclja naprej uhajati, posebno kadar gre z brega dol. Od česa konj to dobi in kako se ozdravi? (L. A. v B.)

Odgovor: Uhajanje biclja naprej prihaja od oslavljenja kit, zlasti ob prenaporni rabi in če je konj slabo, t. j. za lego njegovega biclja nepravilno podkovan. Zdravljenje obstoji v ojačenju kit, k čemur da vsak živinozdravnik potrebno navodilo, ki je odvisno od stanja bolezní. Predvsem je treba takega konja varovati pred napornim delom, morda mu je celo potrebno dati večdneven popoln počitek ter ga je dati tako podkovati, da že podkev ovira uhajanje biclja.

Vprašanje 309. Jaz se pečam s čebelarstvom in sedaj je tudi moj sosed postavil čebelnjak na svojem vrtu, in sicer komaj 1 m od mojega sveta. **Kako daleč se smejo postavljati čebelnjaki drug od drugega?** (S. P. na B.)

Odgovor: Glede razdalje med čebelnjaki ni nobene zakonske naredbe. Vsakdo sme na svojem posestvu postaviti čebelnjak kjer hoče, če ni kake ovire po stavbnem redu.

Vprašanje 310. Ali se mora kuhana krma za prasiče soliti in koliko soli naj prasič na dan dobi? (F. P. v P.)

Odgovor: Sol je živalim potrebna, a v dobri krmi je je toliko, da ni potrebno, krmo še posebej soliti. Prasiči ne prenesejo veliko soli, zato moramo pri njih biti previdni. Če so prasiči zdravi, radi jedo in jim jed vidno tekne, potem je najbolje, da jim piče ne solimo. Če je pa krma slaba in prazna ter je prebavljanje slabo, kar se vidi na majhnem teku, potem naj dobi prasič z ozirom na velikost v jedi največ 5—15 g soli na dan.

Vprašanje 311. Ali more gospodarski odsek koga siliti, da prispeva k stroškim za nočnega čuvaja? (I. Ž. v P.)

Odgovor: Nočni čuvaj je zaradi požarne straže tu in ta straža spada v policijsko področje županovo, zato more nočnega čuvaja nastavit le politična občina, ne pa gospodarski odsek, ki nima druge naloge, kakor le upravljati vaško pre-

moženje. Iz tega sledi, da gospodarski odsek nima pravice nastavljanja nočnega čuvaja, in če ga nastavi, nima pravice komu nalagati zanj kake stroške.

Vprašanje 312. Imam konja, ki ima zelo slabo grivo in rep ter je žima v repu vsa zmedena in moljava. **Kako naj ravnam, da konj dobi lepo grivo in rep?** (I. O. v L.)

Odgovor: Če ima konj slabo grivo in rep ter žimo v repu vso zmedeno, prihaja to vsekako od kake kožne bolezni ali od kakega mrčesa, ki povzroča, da žima ne dobiva dovolj hrane in zato oslABLJENA odpada, da jo mrčes razjeda ali da konja srbi in se zato drgne, vsled česar žima izpada in se mede. Poglavitno je pravilno snaženje žime in kože pod njo. Sicer je pa treba dognati vzrok in je tega najprej treba odstraniti, bodisi da je kaka kožna bolezen ali mrčes.

Vprašanje 313. Ker je bezeg pri nas močno obrodil in nameravam iz bezgovih jagod kuhati žganje, zato vprašam, kako se ravna pri namakanju in kuhanju teh jagod, da se dobi pristno bezgovo žganje? (F. P. v B.)

Odgovor: Pri kuhanju bezgovega žganja se enako postopa, kakor pri kuhanju žganja iz vseh drugih cukrenih plodov. Jagode se zmečkajo ter hranijo v zaprti posodi, ki iz nje pač more uhajati ogljikova kislina, ne pa vanjo dohajati zrak, toliko časa v zadosti topli shrambi, da cukrer v jagodah popolnoma pokipi, oziroma, da dobite priliko žganje kuhati. Iz pokipele žente se potem žganje izkuha, kakor n. pr. iz češpelj ali kterege drugega sadja. Zmečkane jagode je najbolje hraniti v sodu, ki seveda ne sme biti do vrha napolnjen in ki se zapre s kipelno veho. Če pa nimate kipelne vehe, pa zadostuje, če luknjo pokrijete z vrečico, napolnjeno s peskom, ker taka vrečica pusti, da odhaja ogljikova kislina, ne pusti pa zraka v sod.

Vprašanje 314. Letos sem potoval po Hrvaškem, po Bosni in po Srbiji ter sem povsodi opazil, da rabijo proti kužnim boleznim pri prasičih neko sredstvo, imenovano „pošastin“, t. j. tekočina, ki se meša z vodo ter se vliva med prasičjo krmo. Izumitelj tega sredstva je lekarnik Gjurjo Antolek pl. Vrešek v Brodu na Savi. Na povratku domov sem ga obiskal. Razkazal mi je svoje tvornico ter cel kup priznalnih pism in zahval od najrevnejšega kmeta do največjega bogatina v omenjenih deželah. Ker sem se zanimal za to reč sem kupil za svojo rabo nekaj steklenic „pošastina“, ki je tudi pri mojih prasičih v resnici dobro učinkoval, in sicer nisem imel v svinjaku ne le nobene bolezni, ampak prasiči so tudi veliko rajši jedli. Ta lekarnar namerava to sredstvo prodajati tudi v Avstriji, prosil v to svrhu dovoljenja in zadeva leži pri pristojni oblasti na Dunaju. **Izvolite v „Kmetovalcu“ opozoriti na „pošastin“ in povedati, kaj mislite o tej novi iznajdbi?** (P. S. v M.)

Odgovor: Kdor ima količjak pojma o kužnih boleznih pri živalih, tisti more naprej vedeti, da ni splošnega zdravila zanje, zlasti ne takega, ki bi učinkoval zaužit skozi želodec in čreva. Na Hrvaškem, oziroma na Ogrskem, je dovoljena kupčija s tajnimi zdravili, v Avstriji pa ne, zato je tamkaj vse polno lekarnarjev in drugih ljudi, ki špekulirajo na nemnošt kmetovalcev, in v resnici jih mnogo s takimi zdravili obogati na račun kmečkih žepov. Pri nas v Avstriji ali v Nemčiji in tudi v drugih prosvetljenih državah kaj takega ni dovoljeno, ker se upravičeno hoče preprečiti izkoriščanje ljudske nevednosti. Če kdo pri nas hoče kako tako zdravilo prodajati, mora v objavah in na steklenicah povedati njegovo sestavo, in prodaja se le tedaj dovoli, če sredstvo tudi v rokah nevesčega človeka ni nevarno. Na priznalna pisma in zahvale ni prav nič dati, kajti te prihajajo samo od tistih, ki so imeli zdrave prasiče in so z njimi umno ravnali, dočim prav gotovo ni nobene zahvale od kakega posestnika, ki je rabil „pošastin“ proti prasičji kugi ali rdečici. Pri umnem

ravnanju in krmljenju prasičev ni treba nobenega „pošastina“; če so pa živali okužene, pa to sredstvo prav gotovo nič ne hasne, ker kužnine prav gotovo ne zatre. Mi prav radi v tem listu opozorimo na „pošastin“, pa ne z namenom, da bi ga priporočali, ampak z namenom, da pred njim svarimo.

Vprašanje 315. Imam gostilno in obrt v manjšem kraju, pa sem sedaj kupil hišo z večjo gostilno in obrtjo v nekem mestu, zato bi prvo gostilno zaradi rodbinskih in drugih razmer rad dal v najem, a mi pravijo, da to ne gre, ker prvotno obrt lahko še sam zvršujem in potem lahko prvo gostilniško koncesijo izgubim. Ali je mogoče **dati gostilniško obrt v najem?** (A. B. v K.)

Odgovor: Glasom § 19. obrtnege reda mora praviloma imetnik koncesije gostilniško obrt sam osebno vršiti. Da bi se ta obrt vršila po namestniku ali v zakup dala, to sme obrtna oblast odobriti samo iz tehtnih razlogov. — Brez odobrenja obrtne oblasti ne smete torej ničesar ukreniti, t. j. ne smete dati gostilne ne v zakup in je tudi ne izročiti namestniku, t. j. dati točiti na račun. Obrnite se najprej na svoje okrajno glavarstvo s prošnjo, da svojo gostilno smete dati v zakup, ter navedite razloge, ki o njih mislite, da so dovolj tehtni. Če Vam okrajno glavarstvo to Vašo prošnjo odbije, potem pa prosite, da se Vam dovoli za zvrševanje gostilniške obrti nastaviti namestnika, t. j. osebo, ki bo točila na račun. Če v tej zadevi kaj ukrenete brez odobrenja okrajnega glavarstva kot obrtne oblasti, potem boste po obrtnem redu kaznovani in se Vam prav lahko tudi koncesija odtegne.

Vprašanje 316. Ali sme vsak gostilničar **točiti žganje ob sobotah in nedeljah** ali ne? Prosim odgovora, kateri sme in kateri ne? (J. Š. v D.)

Odgovor: Zaradi zabranjevanja pijančevanja smejo obrtne oblasti gotov čas v sobotah popoldne in ob dnevih pred prazniki ter v nedeljah in praznikih prepovedati točenje žganja, a tozadevne naredbe niso povsodi enake, ker okrajna glavarstva kot obrtne oblasti smejo z ozirom na vladajoče razmere izdati svoje policijske odredbe glede zvrševanja gostilničarske obrti. Vprašajte torej pri svojem okrajnem glavarstvu, kako se glasi dotična odredba, in potem boste vedeli, kateri gostilničarji in kdaj ne smejo žganja točiti.

Vprašanje 317. Če ima kdo **samosvoj lov** in potem prikupi kaj zemljišča, ali ima potem pravico loviti tudi po dokupljenem zemljišču, oziroma, ali se mora lov na dotičnem zemljišču odpisati od občinskega? (L. P. v P.)

Odgovor: Kakorhitro lastnik samosvojega lova prikupi zemljišče, ki leži tik prvotnega posestva, dobi glasom odločbe upravnega sodišča z dne 15. junija l. 1882., števil. 1174., takoj pravico do lova na dokupljenem zemljišču.

Vprašanje 318. Ali ima tisti, ki ima dve posestvi v občini, pravico dvakrat **voliti pri občinskih volitvah** v enemistem razredu, ali tudi v tem slučaju, če ima posestvo in kako obrt, ki od nje plačuje davek? (L. P. v P.)

Odgovor: Vsak občan ima na podlagi njemu predpisanih davkov pravico samo enkrat voliti pri občinskih volitvah, in sicer v kateremkoli volilnem razredu. Če ima kdo v občini več posestev ali poleg posestev kako obrt, sešteje se ves njegov davek, in na podlagi tega se uvrsti v volilni razred, kakor zakon predpisuje. Zase torej nihče ne more pri občinskih volitvah oddati dva glasa, pač pa lahko večkrat glasuje kot upravitelj ali zastopnik kakega drugega volilca, ki iz kterejakoli vzroka sam ne more voliti.

Vprašanje 319. S **katerim umetnim gnojilom in koliko naj pognojim ozimni pšenici**, ki sem jo prisiljen sejati na njivo, ki je ne morem pognojiti s hlevskim gnojem? (S. P. v S.)

Odgovor: Ozimni pšenici je pognojiti na ha takoj jeseni s 400—500 kg Tomasove žlindre in s 150—200 kg kalijeve soli. Ti gnojili se morata raztresti po njivi takoj, preden se še orje, ali pa se raztreseta po razorani njivi in se s semenom vred podvlečeta. Poleg teh dveh gnojil, ki dasta njivi fosforove kisline in kalija, se rabi še kako neobhodno potrebno dušičnato gnojilo. Kot dušičnato gnojilo Vam priporočamo na ha 100 kg amonijevega sulfata, ki pa se ne sme mešati obenem s Tomasovo žlindro, ampak se z njim kakih 14 dni pozneje pognoji. Od navedene množine amonijevega sulfata se jeseni porabi le tretjina, drugi dve tretjini pa spomladi, in se to gnojilo, če je žito že ozelenelo, trosi le v suhem vremenu na suhe rastline, drugače se opalijo. Na mernik posetve se vzame približno dobra desetina vseh navedenih umetnih gnojil.

Vprašanje 320. Imam veliko gnojnično jamo, ki je sedaj polna in jo moram izprazniti. Zato nameravam z gnojnico pognojiti lucerno. Poleg gnojnice bom tudi rabil Tomasovo žlindro. Nekteri posestniki pri nas mi odsvetujejo lucerno gnojiti z gnojnico, češ da je gnojnica za lucerno slaba, ker po njej prične rasti samo regrat. Prosim odgovora, **če je gnojnica za lucerno res slabo gnojilo?** (I. F. v P.)

Odgovor: Gnojnica je predvsem dušičnato in kalijevo gnojilo. Lucerna pač potrebuje dušika in kalija, vendar je kot stročnica sposobna okoristiti se z dušikom iz zraka. Najvažnejša redilna snov za lucerno je fosforova kislina, in zato je prav, če ji pognojite s Tomasovo žlindro. Kali iz gnojnice bo istotako lucerni dobro došel. Če pa lucerna z gnojnico še posebej dobi nekaj dušika, ji pa prav gotovo ne bo škodovalo. Če torej lucerni gnojite s Tomasovo žlindro in z gnojnico, dosežete prav gotovo dober učinek in je nespametno trditi, da bi zaradi gnojnice regrat zadušil lucerno. Gnojnica torej v zvezi s Tomasovo žlindro ni nikakor slaba za lucerno, a z gospodarskega stališča Vam veliko bolj priporočamo rabiti jo za gnojenje travnikov, kajti trave ne morejo vzeti dušika iz zraka, zato se jim mora na vsak način dati s kterimkoli gnojem.

Kmetijske novice.

Slušateljem c. in kr. živinozdravniške visoke šole na Dunaju s kranjskega podeljuje deželni odbor kranjski podpore pod pogojem, da se obvežejo po končanih študijah prositi za mesto deželnega živinozdravnika na Kranjskem in kot taki delovati vsaj dve leti. Prošnje se vlagajo potom rektorata navedene visoke šole. Priložiti jim je krstni list, domovnico in dokazila o študijah.

Priznanje kmetijskega ministrstva. Poizvedbe o razmerju poljskih pridelkov na Kranjskem, ki so se po naročilu kmetijskega ministrstva pričele pred nekterimi leti, so se lansko in letošnje leto nadaljevale. Kmetijska družba je nanovo predložila kmetijskemu ministrstvu izkaze iz 14 sodnih okrajev. Kmetijsko ministrstvo je iz teh izkazov razvidelo, da so družbeni zaupniki, ki so izkaze sestavljali, svoje delo zvršili z veliko pridnostjo in z vredenostjo, ter jim je izreklo popolno priznanje za njih trud. Zaupniki, ki jim je bilo izrečeno priznanje, so tile gospodje: Francišek Jeglič, nadučitelj na Dovjem (je zvršil poizvedbe za sodni okraj Kranjska gora); Martin Humek, deželni sadjarski nadzornik v Ljubljani (Radovljica); Luka Albrecht, učitelj pri Sv. Ani (Tržič); Francišek Petrič, nadučitelj v Naklu (Kranj); Alojzij Grošelj, posestnik v Dobju (Škofja Loka); Julij Slapšak, nadučitelj v Vodica (Kamnik); Janko Toman, nadučitelj v Moravčah (Brdo); Ivan Blaganje, nadučitelj na Vačah (Litija); Francišek Tršar, posestnik na Vrhnikih (Vrhnik); Andrej Lavrič, dekan v

Vipavi (Vipava); Fortunat Lampret, učitelj v Trnovem (Ilirska Bistrica); Frančišek Istenič, posestnik v Gorenjem Logatcu (Logatec); Anton Meden, posestnik v Begunjah (Cerkljica), in Frančišek Modic ml., posestnik v Lahovem.

Družbene vesti.

* **Naročnikom na Tomasovo žlindro.** Na razna vprašanja poročamo našim odjemalcem celih vagonov Tomasove žlindre, da so se tvornice sedaj odločile, da letos sploh ne odpošljejo žlindre po parniku čez morje v Trst, ampak da bodo naročbe kar naravnost iz tvornic po železnici na naslov odjemalcev odpravljale. Seveda iz tega za naše odjemalce ne nastane prev nikaka prikrajšava in se bodo naročitve tudi z ozirom na voznično ravno tako računale, kakor če bi se iz Trsta zvrševale. Edino, kar naj naši odjemalci pri tem upoštevajo, je, da vagon, ki je odposlan po železnici iz tvornice, potrebuje 10 do 14 dni, preden pride do naročnika, dočim bi iz Trsta hitreje došel. Naročniki celih vagonov naj torej svoje naročbe primerno prej prigrasé. Družba sprejema že sedaj naročila na cele vagonne. Manjše naročbe pa družba lahko tudi takoj zvrši iz ljubljanske zaloge, ker je že sedaj dobila nekaj vagonov prave Tomasove žlindre po železnici in jih bo porabila za nadrobno oddajo. Kakor se naši udje prepričajo iz naslednjih cen, so cene letos dokaj nižje od lanskih, ker je „Družba tvornic za Tomasovo žlindro“ v Berlinu na naše prizadevanje cene toliko znižala, da ni prav nič dražja kakor slabše zmlato konkurenčno blago; vrhutega pa more družba tudi letos dati onim udom, ki si naroče cel vagon, znaten popust K 25.— pri vagonu, ker odpadejo za družbo pri takih naročbah razni stroški za prevažanje itd. v Ljubljani. Onim udom pa, ki naroče cel vagon žlindre še pred 10. oktobrom, bo družba bržkone lahko izposlovala tudi še kak izreden popust. Priporočamo torej takojšnjo prigrasitev.

* **Umetna gnojila** ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

* **Tomasova žlindra.** Cene za nadrobno oddajo v Ljubljani so: za 17 odstotno blago K 6.90, za 18 odstotno K 7.20 in za 19 odstotno 7.50 za 100 kg.

Naročbe na cele vagonne se bodo zvrševale po naslednjih cenah:

17 %	18 %	19 %	20 %	21 %
K 612.—	K 648.—	K 684.—	K 720.—	K 756.—

za cel vagon z 10.000 kg.

Te cene je razumeti bazis Trst, t. j. naročnik bo plačal le toliko voznine, kolikor bi znašala iz Trsta do zadnje postaje, čeravno dobi žlindro naravnost iz tvornic. Odšteje se pri teh cenah popust, ki smo o njem posebej pisali. Ni še natančno znano, s kolikoodstotnim blagom se bodo naročbe zvrševale; čim več odstotno pa bo gnojilo, tem bolje bo v vsakem oziru, kajti naposled se za manjvredno žlindro plača ravno toliko voznine, kakor za mnogoodstotno. Naročitve prosimo že sedaj!

Rudninski superfosfat s 14 % v vodi raztopne fosforove kisline po 7 K 50 h 100 kg z vrečo vred. Pri naročilih v celih vagonih franke na vsako postajo. Svarimo pred nakupom superfosfata, ki je zaznamovan kot 12—14 odstoten, če ni primerno cenejši, kajti tak superfosfat je resnično le 12 odstoten in sme v razmerju z gorenjo ceno le K 6.36 veljati.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Kajnit po 5 K 50 h 100 kg. Naročila na cele vagonne se zvrše naravnost iz tvornic in se cena vsled zmanjšanja stroškov dokaj zniža.

Kalijevo sol po 12 K 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 20 h, ker tvornica za množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnoji travnike s Tomasovo žlindro ali z rudninskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 40 % kalija in stane 12 K, dočim ima kajnit le 12—13 % kalija ter stane 5 K 50 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kalijeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 4 K 50 h. Tudi to gnojilo pošljemo odjemalcem celih vagonov naravnost iz tvornice za ceno, ki je dosti nižja.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

Amonijev sulfat po 31.—K 100 kg iz Ljubljane. To dušičnato umetro gnojilo ima družba sedaj, ko se bliža čas za gnojenje ozimini, zopet v zalogi. To gnojilo je važno za gnojenje na njivah žitu, krompirju, ozimini itd., in sicer v zvezi s superfosfatom in s kalijevo soljo. Poraba amonijevega sulfata v vinogradih je zlasti važna in zato posebno priporočena. Opozarjamo na spis „Gnojenje z dušikom“ v 1. št., na spis „Dušičnata umetna gnojila“ v 2. številki, na spisa „Gnojenje travnikov z umetnimi gnojili spomladi“ ter „Mešana gnojila in gnojenje vinogradov z rmetnimi gnojili“, v 3. št., na spis „Gnojenje krompirju, zlasti z umetnimi gnojili, s posebnim ozirom na amonijev sulfat“ v 6. številki in na spis „Gnojenje ozimini z amonijevim sulfatom“ v 18. številki lanskega „Kmetovalca“.

* **Mešano umetno gnojilo**, ki ima 10 % v vodi raztopne fosforove kisline, 10 % žveplenokislega kalija in 4 % amonijevega dušika, oddaja družba po 15 K 50 h 100 kg z vrečo vred brez voznine. Pri naročitvah v celih vagonih je cena 15 K. — (Glej spis „Mešana umetna gnojila“ v 3. št. letošnjega „Kmetovalca“.)

* **Za živinorejce** ima družba v zalogi požiralnikove cevi po 12 K in trokarje po 5 K. Oboje služi, da se napenjanje govedi hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, da je ni mogoče molsti. — Napajalnike za teleta iz pocinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

* **Tropine podzemeljskega oreha.** Te tropine imajo zajamčeno 55 do 57 odstotkov beljakovin in maščobe v sebi, torej dosti več kakor sezamove ali lanene tropine. Družba je ugodno kupila večjo množino in jih oddaja po 18 K 100 kg iz Ljubljane. Prof. dr. Pott pravi v svoji knjigi o krmilih: „Orehove tropine se morajo prištevati najmočnejšim dušičnatim in najlaže prebavnim rastlinskim močnim krmilom; odlikujejo se posebno po večji vsebini beljakovin.“ Tudi mi jih priporočamo našim udom, ki imajo živino navajeno na krmiljenje z močnimi krmili.

* **Lanene tropine** družba zopet oddaja svojim udom. Cena je 22 K za 100 kg.

* **Klajno apno** oddaja družba v izvornih vrečah, težkih 50 kg, po 22 h kg. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljatve na zunan se še posebej zaračuni za vsako pošiljatev 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja. — Opozarjamo, da je klajno apno potreben dodatek h krmu, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi redilnimi štopami za živino.

* **Živinsko sol** priskrbuje družba vsem tistim, ki ne morejo osebno v Ljubljano ali ki je v svoji bližini ne morejo kupiti po 6 K 90 h 100 kg ali pa 3 K 60 h 50 kg. Živinska sol se oddaja le v vrečah po 50 kg. Le tista naročila na živinska sol se zvršujejo, ki se zanje denar naprej pošlje. V navedeni ceni so vštet

izdatki za vozni list in stroški ob sprejemu denarja, ki se morajo plačevati v Ljubljani.

* **Oddaja kôs.** Družba ima v zalogi za svoje ude posebne narejene kose iz najboljšega avstrijskega jekla, in sicer v isti kakovosti kakor lansko leto. — Kose so ravne, pri peti širje, in pete so tako postavljene, kakor jih žele naši kosci. Družba je dala napraviti obliko, ki je sicer enotna, ki pa po možnosti ustrega različnim željam posameznih pokrajin vse dežele. Na pogosto izraženo željo po trših kosah imamo trše kaljene kose. — Vse kose so že obrušene, da se hitreje sklepljejo. Koso more vsakdo izbrati ter tako, ki ima kako napako, ki jo je zakrivila tvornica, zameniti. — Vsaka kosa ima vtisnjeno družbeno ime. — Ker se zaradi visoke poštnine pošiljatev posameznih kos preveč podraži, zato priporočamo skupno naročanje potom podružnic, in sicer če le mogoče vsaj 10 kos skupaj.

Cene kosam so naslednje:

Dolgost v pesteh:	4½	6	6½	7	7½	8
" " cm:	45	60	65	70	75	80

Cena: K 1.—, 0.90, 1.—, 1.—, 1.10, 1.20.

Pri poštnih pošiljtvah se zaračuni 30 h za ovoj in za vozni list. Na zahtevanje nekterih udev si je družba letos nabavila nekaj domačih tržiških kos, ki jih tudi po gornjih cenah oddaja. Kot posebna znamenitost glede kakovosti jekla in natančnega izdelovanja slove kose iz bavarskih in tirolskih tvornic. Družba si je letos za poskušnjo nabavila manjšo množino teh kos, ki jih je lahko oddala, ker so splošno ugajale. Za prihodnje leto bo družba skušala zasigurati si večjo množino teh kos, da bo lahko vsem udom ustregla.

* **Prave bergamaške osle,** in sicer temnovišnjekaste, podolgem žilaste, oddaja družba po 60 h. Osle se po 24 do 25 cm dolge. Družba si je letos nabavila tudi nekaj zabojev neke posebno dobre vrste bergamaških kamnov, ki jih dosedaj ni bilo mogoče dobiti. Te osle so po 25 do 26 cm dolge in veljajo 80 h komad.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Seja glavnega odbora dne 26. sept. 1910.

Seji je predsedoval družbeni predsednik g. komercialni svetnik Franc Povše, navzoči so bili odborniki gg.: Gombač, baron Lazari, A. Paulin, F. Pavlin, dr. pl. Wurzbach, Žirovnik in ravnatelj Pirc.

Predsednik zahvali glavni odbor za izkazano sožalje ob priliki smrti njegove gospe soproge, se opraviči, da se je napovedana seja morala dvakrat preložiti, in sicer enkrat zaradi njegove hude bolezni, ki ga je nenadoma napadla, in drugič zaradi nenadne smrti njegove gospe soproge.

Predsednik je sporočil glavnemu odboru izvršitev sklepov seje glavnega odbora glede predlogov na kmetijsko ministristvo o porabi letne podpore v znesku 133.000 K za živinorejo, ki pride na Kranjsko glasom zakona z dne 30. decembra 1909. Vsa tozadnevna akcija se je doslej izvršila po besedilu zakona dogovorno in v soglasju s kranjskim deželnim odborom.

Ravnatelj je poročal glavnemu odboru o podrobnostih porabe letošnje državne podpore za povzdigo govedorej in prasičereje, poročal je o izvršenem premovanju govedi v Novem mestu ter povedal, da je kmetijsko ministristvo dovolilo kmetijski družbi, da izplača novomeški podružnici za premovanje prasičev namesto poprej dovoljenih 500 K, še posebej 300 K, torej skupaj 800 K.

Glavni odbor je vzel na znanje poročilo tajništva, da je sedaj končno urejeno starostno zavarovanje družbenih uradnikov, in sicer potem nadomestnih službenih pogojev, ter da je kmetijska družba na zahtevo ministrstva za notranje zadeve morala založiti varščino v tistem znesku, ki odgovarja petletnim zavarovalnim premijam.

Na predlog družbenega predsednika se bo vršil redni družbeni občni zbor takoj po zasedanju deželnega zbora, in sicer nekako v drugi polovici meseca novembra.

Glavni odbor je vzel na znanje sklepe kuratorija družbene podkovske šole, jih odobril in obenem naročil tajnistvu izvršitev teh sklepov, oziroma za nekatere sklepe narediti vse potrebne predpriprave.

Glavni odbor je odobril poročilo vodstva družbene gospodinjske šole glede sprejema gojenk v novi tečaj šole, ki se prične meseca oktobra.

Ker je glavni odbor stopil v dogovor z deželnim odborom glede nakupa deželne hiše v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3, kjer ima družba svoje pisarniške prostore, in deželni odbor prvotne ponudbe kot prenizke ni sprejel, je glavni odbor sklenil staviti novo ponudbo. Ker se ima hiša kupiti za družbeni pokojninski sklad, zato se je stavila taka ponudba, da bo mogoče investirano glavnico obrestovati vsaj s 4%, kakor zahteva zakon za starostno zavarovanje zasebnih uradnikov.

Glavni odbor je ugodno rešil prošnjo družbenega uslužbenca za brezobrestno posojilo s pogojem, da se doprinese zadostna varščina.

Prošnjo bivšega družbenega uslužbenca, ki je že dobil odpravnino, je za nadaljno izplačevanje kake podpore glavni odbor odbil, ker je zadeva za družbo pravomočno in končno rešena.

O prošnjah štirih živinorejskih zadrug, ki jih je deželna vlada družbi izročila v poročanje, je glavni odbor sklenil ne oddati kakega svojega mnenja, ker te prošnje morajo tako priti v presojevalni odbor za zadruge, kjer je družba po svojih zastopnikih zastopana.

Prošnje nekterih podružnic in županstev, da naj se jim dajo umetna gnojila po znižani ceni, glavni odbor ni mogel ugodno rešiti, ker nima v to svrhu nikake podpore na razpolago.

Glavnemu odboru je došla pritožba, da tajnik družbene podružnice v Kočevju strankarsko in politično postopa, vsled česar je predsedništvo naročilo potrebne poizvedbe ter je glavni odbor sklenil podružnici dati strogo navodilo, da se podružnica nikdar in pod nobenim pogojem ne sme dotikati katerikoli političnih vprašanj in da naj se podružnično delovanje strogo nepristransko vrši.

Glavni odbor je sklenil naprositi družbenega odbornika g. podpredsednika državnega zbora Josipa Pogačnika, da družbo zastopa v železniškem ministristvu pri posvetovanju zaradi železniških tarif južne železnice.

Na podlagi poročila družbenega odbornika veterinarskega nadzornika g. A. Paulina je glavni odbor sklenil še to jesen oddati nekaj prasičev za plemo v tiste kraje, kjer jih ni bilo mogoče spomladi oddati zaradi kužnih bolezni, istotako je glavni odbor sklenil dati eni podružnici prispevek za nakup čistokrvnega izvirnega bika ter je sklenil izterjati državno podporo od vseh tistih, ki so prejeli plemenske živali, nakupljene z državno podporo, ter so jih samovoljno in brez potrebe pred časom prodali.

Za nove ude so se priglasili sledeči gospodje, ki jih je glavni odbor na podlagi družbenih pravil sprejel:

Žagar Josip, posestnik v Babnem polju; Drnovšek Josip, posestnik v Zabrezniku; Jakše Josip, posestnik v Javorju; Strnad Ivan, posestnik na Cesti; Štibilj Ivan, posestnik in gostilničar v Šturiji; Beljan Anton, posestnik v Jesenovem vrhu; Klarič Josip, posestnik v Drejniku; Jager Albert, strojevodja v Borovnici; dr. Evgen baron Müller, graščak v Bokavcah; Boncelj Lorenc, posestnik v Železnikih; Dolenc Ciril, c. kr. domobr. stotnik v Lvovu.

(Konec prihodnjic.)